

Vidéki levél.

Ungvár, 1885. augusztushó.

Tekintetes Szerkesztőség! Az ez évi májusi fagy nem lévén országos jellegű, annak káros hatása is csak vidékenként, a hideg légáram irányában észleltetett. Ungmegyének alsó részét is azon vidékek közé kell soroznom, melyeket a fagy megkimélt. Kisebb mérvű dér jelezte csupán a hőmérséklet csökkenését, mely azonban még a legérzékenyebb mezőgazdasági növényekben sem tett nagy kárt. A gyümölcsfák közül egyedül a kajszinbaracznak ártott, a mennyiben egészen fiatal, zsenge hajtásai elfagytak s gyümölcstermése is nagyobbára megsemmisült. Annál nagyobb mértékben nyilvánult azonban a fagy hatása a felvidéken, hol nemcsak a bükk és jegenyefenyő ez évi hajtásai fagytak el teljesen, de még a csemetekertekben levő 1—2 éves lúccsemeték is feltűnően sokat szenvedtek, míg az idősebb lúczon a fagy legkisebb jelét sem lehetett észlelni. Ez mindenesetre sajátságos körülmény, melyet annak idején vizsgálatok által kívánatos lett volna felderíteni. Nem lehetetlen, hogy ezen fagykár, mely többnyire az illető csemete teljes kiszáradásában nyilvánult, nem a növényrészek közvetlen megfagyása folytán származott, hanem inkább közvetett uton idéztetett elő a Hartig elmélete szerint, t. i. a felső talajrétegnek megfagyása által. Hartig ugyanis azt tapasztalta, hogy a víztől áthatott felső talajrétegnek megfagyása s így térime nagybodása oly nyomást gyakorol a csemeték felső talajrétegben levő és teljes sejtműködésben álló hánccszövetére, hogy a külsőleg fel nem ismerhető bántalom daczára is a hánccsejtek jelentékeny sérülést szenvednek, melynek nagyságához képest az összenyomott csemete betegeskedik, s esetleg teljesen ki is szárad. Jelen esetben is feltételezhető a talajnak tulnedves volta, a mennyiben a fagyot bő esőzés előzte meg.

A fagy által okozott veszteség azonban csakhamar kipótoltatott újabb hajtások által, melyek között a jegenyefenyőnél a csúchajtás az ághajtásokat jóval megelőzván, rövid idő alatt feltűnő nagyságot ért el, bizonyára azért, mert a bőségekben levő

tápnedvek legnagyobb részét önmaga vehette igénybe. Alig jelentkezett az ágakon is az új tenyészélet, midőn június 13-án ismét fagyott, bár ez csak kisebb mérvű fagy volt, de mégis elegendő arra, hogy ezen friss másodhajtásokat is, különösen a völgymélyedésekben, nagyobbára megsemmisítse. A csúcs-hajtás eléggé megfásodva lévén, sértetlen maradt s örömmel jelezhetem azt is, hogy az idegen fanemek, nevezetesen a douglasz és óriás fenyő (*p. lambertiana*) teljesen érzéketlenek voltak a fagy iránt, jóllehet már június elején erősen hajtottak.

Ez alkalommal helyén találom felemlíteni a szarvasok kártékonyságát is, mely a nemes fanemek lerágása, összetördelése, vagy lehorzsolásában nyilvánul, miáltal állabátalakítási és tenyésztési törekvéseink gyakran érezhetően megghiusíttatnak. A szarvasnak romboló s egyszersmind válogatós természetét többször volt alkalmam tapasztalni, minek jellemzésére csak a következőket említem fel. A névicskei várban levő Wagner-emlék körül fekvő parkszerűen berendezett területen dekoratív szempontból douglasz-, óriás-, lúcz-, erdei- és vörösfenyő s a lombosok közül vadgesztenye és hárs lett kiültetve. A vadonnak illetően szépitése a szarvasnak nem tetszett s csakhamar megkezdé romboló munkáját legelőször is a szép douglaszokat tördelvén össze. Csupán két példányt, melyek közül az egyik az országos kiállításon látható, sikerült megmentenem úgy, hogy azokat nagy kerítéssel vétettem körül. Hasonló sorsban részesült az óriás fenyő, mely után a vadgesztenye és végre az erdei fenyő és lúcz következett. A hársat néhány évig megkimélte, de most már ezt is felkeresi. Egyedül a vörösfenyő az, melyet látszólag nem kedvel, valószínűleg minden irányban szétterjeszkedő ágai miatt, melyek a törzshöz való hozzáférhetését gátolják.

Az ókemeneczei erdészkerben egy igen szép 10 éves óriás fenyő van több hasonlókorú erdei- és vörösfenyő társaságában. Mult év nyarán a szarvas a sövénykerítést áttörvén a kerbe hatolt s legott az óriás fenyőt kezdé horzsolni, melyet, hogy teljesen meg nem semmisített csakis annak köszönhető, hogy a házőrző kutyák által idején megugrasztatott.

Úgyancsak az ókomenczei erdőgondnokságban a bükkös közé kísérletképen telepített lúcz- és erdei fenyő ültetéseket már majdnem teljesen tönkretették a szarvasok. Ezekből is eléggé kiviláglik, hogy a szarvas ritkaságuk szerint válogatja ki a fákat romboló munkájához. Hogy pedig a felvidéki fenyveseknek sem válik hasznára, erről is meggyőződhetik bárki: télen lerágja a lúcz rügyeit, nyáron pedig a legszebb fiatal jegenyefenyőket teszi tönkre agancsainak tisztítás céljából való hozzádörzsölése által. Mondhatná ugyan valaki, hogy az enemű kár nem lehet nagy, mert akár van itt-ott egy-egy példány, akár nincs, nem sokat számít. Figyelembe véve azonban azt, hogy a szarvasállomány e helyt 600—800 darabra becsültetik, épen nem mondható csekélynek a kár, mely elegyes állabokban nem annyira jelentékeny és feltűnő mint ott, hol a jegenyefenyő csak szórványosan fordul elő; minden egyes példány kiveszése az értéktelen bükknek enged tért. Felette kíváncsnak mutatkozik ennél fogva, hogy a szarvasállomány annyira apasztassék, hogy a közmondás szerint a kecske is jóllakjék s a káposzta is megmaradjon. Hogy pedig ez részben legalább meg fog történni remélhető, amennyiben a vadászati jognak itteni nemes bérlője nemcsak a legerősebb agancsárokat löveti le, de a gyengébbeket is.

Csemetekertek, különösen melyek bükkszálerdők közelében állnak, sokat szenvednek a madaraktól, melyek gyakran a leggondosabb vetést is megsemmisítik. Ellenök több mód ajánltatott már, de a cél csak részben éretett el. Egyike ezeknek a magnak miniummal való előkészítése. Ez tapasztalás szerint az egerek ellen jó óvszer, de a madarak ellen nem, amennyiben a pinty a piros szín által még inkább figyelmessé tétetik, s tényleg egész kedvteléssel húzogatja ki a kelvényt, melynek tüvégei a piros magburok által még borítva vannak. Egy lothringeni főerdész az ágyaknak fenyőgalyakkal való betakarását ajánlja s ez részben jó óvszer is a madarak ellen, hátránya azonban, hogy lenyomja a kelvényt s az egereknek alkalmas buvóhelyül szolgálván elősegíti a magnak ezek általi pusztítását. Legczélszerűbbeknek látszanak a rácsok, de ezeknek is vannak hátrányai, amiért is azok inkább csak a kezelő

személyzethez közel eső csemetekertekben nyerhetnek alkalmazást.

Ajánlhatok azonban tisztelt szaktársaimnak egy más módot is a madarak ellen, mely ez évben kísérletül szolgálván a hozzákötött várákoszásnak minden tekintetben megfelelt: ez pedig a fenyőmagnak rozsszal való elvetése; körülbelül $\frac{1}{5}$ rozs és $\frac{4}{5}$ fenyőmag. A kísérlet a sztavnai erdőgondnokság kosztrínai csemetekertjében tétetett, hol $7\frac{1}{2}$ ágy lett rozsszal elegyes lúczmaggal bevetve, míg a többi ágyak csak tisztán lúczmaggal vettettek be, ezeknek egy része fedetlenül hagyatott, a többi ágy ellenben fenyőgalyakkal takartatott be. Megjegyzem még, hogy a madarak távoltartásáról mindenféle ijesztőkkel gondoskodva lett. Az eredmény a következő: a tisztán fenyőmaggal bevetett és fedetlenül hagyott ágyakban csak imitt-amott láthatni egy-egy csemetét, a madár mind kiette a magot. A fenyőgalyakkal betakart ágyakban az egér vitt jelentékeny pusztítást végbe, egész sorokból kiszedvén a magot. A rozsszal elegyesen bevetett ágyakban sem a madár, sem pedig az egér legcsekélyebb kárt sem tett, mert a rozs korábban kelvén ki mint a fenyőmag ezt a madarak falánsága ellen megvédte, mintegy elrejtette, anélkül azonban, hogy az egérnek alkalmas buvóhelyeül szolgált volna. A fenyőmagnak teljes kikelésé után a rozs ollóval lenyíratott, s részben tövestől húzgáltatott ki. Jövő évben nagyobb mérvben fog ezen vetésmód alkalmaztatni az összes felvidéki csemetekertekben a valódi tényállás megállapíthatása céljából. Egyidejűleg azonban kísérlet fog tétetni arra nézve is, hogy vajjon nem célszerűbb-e a rozsvetést a sorok között alkalmazni, mely esetben a rozs szolgálatát megtevén tövestől lenne eltávolítható. Célszerű lenne mindenesetre, ha t. szaktársaim is ez irányban kísérletet tennének, mert ha csakugyan képesek leszünk ily uton csemetekertjeinktől a madarakat távoltartani, akkor magot, pénzt és időt nyertünk.

Néhány évvel ezelőtt jeleztem becses szaklapunkban, hogy itten is kísérletek tétetnek a szelid gesztenye tenyésztésével mert bár Ugvár szőlőtermő vidék s így éghajlati tekintetben a gesztenyének megfelelő, mégis kísérlet alá kellett azt vetni

azon a régiek által táplált véleménynel szemben, hogy az ungi kötött hideg agyagtalajban a szelid gesztenye nem tenyészik. A kísérlet már eddig is tévesnek igazolta ezen állítást, és az eddigi eredményből következtetni lehet, hogy a gesztenye nálunk is megfelelő otthont talál s ennél fogva félelem nélkül telepíthetjük meg azt mi is a síkságot határoló előhegységeinkben mint erdei fát. Tényleg máris mintegy 500 darab csemete van kiültetve a Beszkidek egyik végső kinyulványán az ugynevezett „Társahegyen.“ Mindössze az észleltetett, hogy az első 3 évben, a kellőleg meg nem fásult részek néha fagykárt szenvednek, de a veszteség mindannyiszor új és erőteljesebb hajtások által pótoltatott, a későbbi években pedig teljesen érzéketlennek bizonyult e fenem a fagy iránt. A fennebb jelzett bizalomhiánynak kell mindenestre tulajdonítani azt, hogy a szelid gesztenye az ungvári szőlőhegyekben csak gyéren található. Kísérleteink azonban megingatván a régi tévhitet, remélhető, hogy a jó példa hatni fog, s hogy a gesztenye fontossága és jövedelmezősége itt is felismertetvén, a magánosok által is kellő tenyésztésben és ápolásban fog nemsokára részesülni.

Hasonló kísérlet tétetik a diófának erdőben való tenyésztésével is, mely, hogy az ungi talajban eredménytel fog végződni, a megglehetős mennyiségben levő és kertekben nevelt szép növekvésű egyedekből némileg következtetni lehet. Az Ung völgyét felfelé követvén, a diófa mindinkább ritkább lesz, úgy hogy mintegy 200 m magasságban már nem igen található fel. Magassági elterjedése azonban ennél jóval nagyobb, amennyiben igen szép csoport diófa látható a felvidéken is a jegenyefenyő szomszédságában, oly helyen, hol a zab és burgonyánál egyéb alig terem. Viska község 540—566 m tengerszintfeletti magasságban fekszik egy leginkább nyugatnak s némileg délkeletnek nyitott völgyben, s mégis majdnem minden háznál látható egy-két terebélyes diófa, melynek ágai a bő termés alatt gyakran meghajlanak. Ezen diófák, állítólag, majdnem minden évben jó közepes termést hoznak; a gyümölcs rendes nagyságu s jóízű.

El nem mulaszthatom ez alkalommal röviden az idegen

fanemekről is meg nem emlékezni, annyival inkább, mert azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy t. szaktársaimat egy örvendetes ritkaságról értesíthetem, ugyanis 10 éves douglaszfenyőink már is magterméssel kecsegtetnek, amennyiben 2 példányon összesen 3 toboz diszlik. Ez annyiból örvendetes jelenség, mert alapos reményt nyújt arra nézve, miszerint képes lesz megfelelni az idegen fanemek meghonosításához kötött azon követelménynek, hogy annak idején csiraképes magot teremve, természetes uton terjeszkedni képes legyen. A douglasz toboza tojásdadkúpalaku 6—8 cm hosszú, lecsüngő. Tobozpikkelyei igen tompák, némileg hasonlítva a jegenyefenyő tobozpikkelyeihez. A murvapikkelyek fűrészfogalakulag kirágottak, három csúcsban végződők, a középső a kettőnél még egyszer oly hosszú; a tobozpikkelyek fölött 1.5—2 cm-rel kinyulók.

Az óriás fenyő (*pinus lambertiana*, Riesenkiefer) e helyt, különösen a radvanci erdőgondnokságban már hatalmas, mondhatni nagyszerű példányok által van képviselve, melyeknek némelyike 9—10 éves kora dacára is 3—4 m magassággal bír; ennél sokkal meglepőbb azonban a vastagsági méret, ugyanis 1 m talajfeletti magasságban az átmérő 8—14 cm között váltakozik, míg az ugyanott levő egykoru erdei fenyő, mely azt növekvésben leginkább megközelíti ugyanoly magasságban a 8 cm-t is alig éri el, úgy, hogy nevének már most is megfelelni látszik. Hogy ezen fenyőfajról most külön is megemlékezem csak azért történik, hogy t. szaktársaim figyelmét annak egy másik fajára is felhívjam, illetőleg azt megismertessem. Ugyanis a radvanci erdőgondnokság „társashegyi” csemetekertjében levő 14 drb 9—10 éves óriás fenyő közül négy példány különösen kiválik nemcsak külsejében tüntetvén fel különbséget, de a növekvési viszonyokban is. Mig ugyanis az eddig *pinus lambertiana* név alatt ismert fenyőfaj héja sima, hamvasszürke, oldalágak ugyanolyanok és nem gyantásak, tűi hármásával egy tokban elhelyezve világoszöldek 12—15 cm. hosszuk, egyenként három élűek, addig a másik fajnál a héj vörösbarna repedezett, vékony cserepekben leváló, a fiatal ágak is vörösbarnák, kívülről gyantásak, érintésre ragadásak. Tűk szintén hármásával egy tokban, de hosszab-

bak, 15—20 cm. hosszuk, sötétzöld színűek. Ez tehát az előbbi fajtól lényegesen különbözik, a különbség azonban még a növekvésben is könnyen észrevehető, és határozottan állíthatni, hogy egykoruk daczára is ezek a legszebb példányok, valódi óriások. Diszfának ezen utóbbi fajnál szebbet képzelni alig lehet. Mindkét faj különben kitűnő talajjavító képességgel bír, mindkettő tüit minden harmadik évben hullatja le, melyek vastag rétegben fedik a talajt. Az ágak hajlékonyak és ruganyosak, miért is az óriás fenyő hónymástól nem igen szenved. Növekvése gyors, törzse szép egyenes és vaskos.

Marosi Ferencz.

A f a p i a c z r ó l.

B u d a p e s t, 1885. augusztus 31-én.

(B.) A beállott kedvezőtlen üzleti viszonyokban még nem történt változás, a kínálat jóval nagyobb a keresletnél s a fogyasztás csupán a sürgősebb szükségletek kielégítésére szorítkozik, minek következménye leend, hogy a folyó évi fenyőanyagokból a rendesnél nagyobb mennyiség fog maradni a jövő évre; míg ellenben a tölgyfa árunál a kereslet az általános viszonyokhoz képest kielégítőnek ismerhető, mert a tölgyszelvényárunk jobb választékai különösebben a külföldi piacokon biztos elhelyezést találnak.

A gubacstermés jó közepesnek mondható, az árak azonban nyomottak, mert a kereskedők azt hiszik, hogy később olcsóbb árakon vásárolhatnak.

Egyes piacok ártételeit illetőleg, utalunk eddigi közleményeinkre s csupán a gubacsot illetőleg kívánjuk megjegyezni, hogy elsőrendű áruért a budapesti piacon 11—12 frtot kívánnak.